

VAN-E LEHETŐSÉG A VAKVEZETŐ KUTYÁK EPILEPSZIÁS ROHAMJELZŐ KUTYAKÉNT VALÓ HASZNÁLATÁRA?

Esettanulmány

Mezősi Tamás (1), Pallós Andrea (1) dr., Komondi Piroska (1), Topál József (2) PhD

1 Baráthegyi Vakvezető és Segítő Kutya Iskola Alapítvány
2 Magyar Tudományos Akadémia, Pszichológiai Intézet

Hungarian Academy of Sciences

BEVEZETŐ

A fogyatékkal élő személyek életvezetését ma már különféle képzettségű rehabilitációs kutyák segítik.

Ilyen rehabilitációs kutyák a vakvezető kutya és az epilepszia roham előjelző és rohamsegítő kutya is.

A vakvezető kutyák kiképzésének mintegy száz éves története van. A kiképzésük világszerte hasonlóan folyik. A kiképzésre alkalmasnak talált egy év körüli kutyáknak mintegy hat hónapon keresztül látó kiképzők tanítják, hogy hogyan kell az egyes akadályokat kikerülni vagy jelezni. A képzés végén egy 3 hetes intenzív közös gyakorlás történik a vak gazdával, majd az iskolák még hónapokon keresztül felügyelik a vak és kutyája közös munkáját. A kutyát igénylő vak emberek is előzetes alkalmassági vizsgálatokon kell megfelelnie. A kiszámíthatatlan időpontokban bekövetkező rohamok okozta balesetveszély miatt az epilepszia is alkalmasságot kizáró ok szokott lenni.

A kutyák epilepsziás rohamok jelzésére való alkalmazhatóságát csak pár éve ismerték fel. Képzésük módja nagymértékben eltér más munkakutyák kiképzésétől. A rohamjelző kutyákat fokozott korai szocializációnak teszik ki a tulajdonossal a szociális dependencia és a tökéletes együttműködés kifejlesztése érdekében. Fokozatosan válnak érzékenyebbé az emberi viselkedés apró változásai iránt, melyek előre jelzik a rohamot. A viselkedésük idegességük hatására megváltozik és ez a változás alakítható specifikus jelzésé a kiképzéssel.

Ismereteink szerint eddig senki sem képzett és használt kettős szerepű (vakvezető és rohamjelző) kutyákat.

CÉLKITŰZÉS

Célunk egy epilepsziás vak embernek történő segítségnyújtás volt. Ennek érdekében egy olyan vakvezető kutyát kívántunk kiképezni, amelyik gazdájának epilepsziás rohamait is időben jelzi, és ezzel hatékonyan csökkenti a balesetek bekövetkezését.

Hipotéziseink:

Első hipotézisünk az volt, hogy epilepsziás nagyrohamot megelőző tünetek érzékelésére nem csak olyan kutya lehet alkalmas, amelyik kölyökkora óta gazdája mellett nevelődik. Az ember-kutya kapcsolatot kutató közelmúltbeli kísérletek (Topál et al. 1998, Gácsi et al. 2001) arra utalnak, hogy igen szoros kötődés a kutya és a tulajdonos között felnőttkorban is kialakulhat. Második hipotézisünk azon alapult, hogy a vezető kutyák valamint gazdáik kiegészítő kooperációban dolgoznak együtt, saját kommunikációjukat használva a napi rutin során. A kutya gyakran átvesszi a kezdeményezést, ha úgy itéli meg, hogy gazdája nincs döntési helyzetben. (Naderi et al. 2001). A hipotézisünk az volt, hogy amennyiben a nagyrohamot megelőző tüneteket a vakvezető kutya is érzékeli, úgy a gazdát védelmező viselkedése is életbe fog lépni. Reakciója különböző lesz minden másról, és kevés képzés után is figyelmeztetésként fogja ezt használni. Ilyenképpen a kutya szolgálhat rohamjelzőként is, megvédve mind magát, mind tulajdonosát bármilyen balesettől.

KLIENS ÉS MÓDSZER

V. Zs. és kutyája, Rumi (A fotók nyilvánosságra hozatala a kliens írásbeli hozzájárulásával történt)

Esetünkben egy húsz esztendőes kutyaszerető nőbeteg kapott tőlünk segítő kutyát. Az ifjú hölgy fél éve vak, 9 éves kora óta súlyos epilepsziás rohamoktól szenved, sérülései miatt depressziós, amit gyógyszeres kezeléssel tartanak ellenőrzés alatt. Ettől eltekintve kiemelkedően intelligens és együttműködő. A munkánkat támogató családi háttér és a páciens állandó felügyelete biztosított volt.

A páciens kórtörténetéből tudtuk, hogy télen és nyáron epilepsziás rohamai többnyire nincsenek, a rohamok a tavaszi és őszi időszakban gyakoriak. Ehhez igazodva a téli, tünetmentes időszakban adtuk át számára a vakvezető kutyát.

A kutya átadásának folyamata során nem csak együtt közlekedni tanultak meg, hanem kapcsolatfejlesztő gyakorlatokat is végeztek. Eltérve a közismert gyakorlattól, nem tanítottuk meg a páciensnek a kutya által ismert vezényszavak kiadásának helyes módját. Ellenkezőleg, támogattuk egy egyéni jeleken alapuló kommunikációs rendszer kialakítását. Ezzel a kutya kötődési folyamatát kívántuk gyorsítani.

A roham alatti segítő viselkedés előkészítésére a páciens időnként a földön fekve játszott a kutyájával, és ilyenkor –kivételesen- engedte, hogy a kutya nyalogassa arcát, és óvatosan jászson a felkarjával. Ezeknek a területeknek a roham alatti ingerlését korábban orvosai írták elő a családtagoknak.

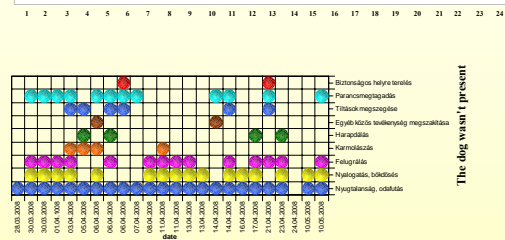
Eközben a páciens és kutyája otthonukban éltek, csak a páciens kommunikált a kutyával, kiképzőink csak professzionális tanácsadást nyújtottak.

EREDMÉNYEK (ETOLÓGIAI)

A páciens a tavaszi időszakban 24 rohamot élt át.

A kutya roham-előjelző magatartása a várakozásainkat is meghaladóan, nagyon gyorsan kialakult. A második rohamot megelőzően a kutya már mutatta a később legjellegzetesebbé váló viselkedéselemeket, bár ezt gazdája még nem értette meg időben. A harmadik rohamtól kezdve a kutya jelzései a rohamokat mintegy 3-5 perccel megelőzték és gazdáját minden alkalommal sikerült meggyőznie. Néhány esetben, a váratlan szituációban (pl. fürdőszoba használat közben) a gazda a jelzést nehezebben értette meg. Ilyenkor a kutya nagyon határozottan viselkedett. Megtagadta a kapott parancsokat, és biztonságos helyre terelte gazdáját.

A rohamok alatt a kutya minden alkalommal az elzárva elvárt aktív segítő magatartást produkálta. Vakkantgatott, valamint gazdája arcát és karját nyalogatta. A hozzátartozók ápolói magatartását nem akadályozta, de engedélyükkel a tevékenységét a roham végéig folytatta.

1. Táblázat The elements of the dog's typical seizure alert behavior in the investigated time

EREDMÉNYEK (HUMÁN TERÁPIÁS)

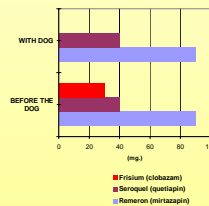

Figure 1. The daily dose of antidepressant drugs

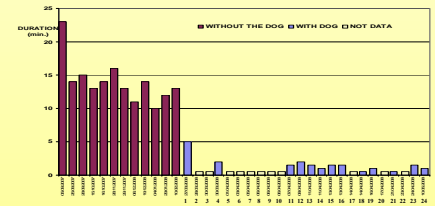

Figure 2. The duration of seizures based on the medical records, notes of family members and videos

A kutya a kísérletben részt vevő beteg számára nagyfokú életminőség javulást eredményezett. A kutya vakvezető munkája segítségével visszanyerte önállóságát, epilepsziás roham-jelző munkája pedig segített biztonságérzetének helyreállításában. Korábban rendszeres voltak számára a rohamok következtében bekövetkező különféle fej és végtag sérülések. Mióta a kutya a rohamokat képes jelezni számára, már csak egyetlen esetben sérült meg, amikor a kutya épp nem volt vele. A beteg kedélyállapota lényegesen javult, gyógyszeres szükséglete csökkent. A kutya aktív segítő tevékenysége eredményeként a rohamok időtartama két perc alá csökkent.

KÖVETKEZTETÉSEK

A vakvezető és a rohamjelző kutya munkáját lehet egyesíteni. Amennyiben az egyéni kezelés és a megfigyelés biztosított, érdemes lenne kísérleti jelleggel vakvezető kutyákat juttatni epilepsziás vakoknak.

REFERENCES

- Gácsi, M., Topál, J., Miklósi, Á., Dóka, A., & Csányi, V. 2001: Attachment behaviour in adult dogs living in rescue centres: Forming new bonds. *Journal of Comparative Psychology* 115, 423-431
- Topál, J., Miklósi, Á., Dóka, A. & Csányi V. 1998: Attachment behaviour in the dogs: a new application of the Ainsworth's Strange Situation Test. *Journal of Comparative Psychology*, 112(3), 219-229.
- Naderi, Sz., Miklósi, Á., Dóka, A. & Csányi, V. 2001. Cooperative interactions between blind persons and their dog. *Applied Animal Behavior Science*, 74, 59-80.